

הצטדקו על היעדרם: האדונים ברגרין, פרסמן ופרץ.
האדונים אירמאי, הלקין, שלונסקי בח"ל.

סדר היום: א. דברי אוכרה לאירינה גרבל ז"ל

- ב. בחירת חברי כבוד, חברים וחברים יועצים
- ג. מילואים למילון מונחי הרדיו והאלקטרוניקה
- ד. מילואים למילון מונחי המטיאורולוגיה
- ה. מונחי הניקוח
- ו. תקנון פרס זאלצמאן
- ז. הכרזה חוזרת על פרס זאלצמאן תשכ"ז
- ח. כללי נטיית השם: ב. הפתח (תיקון).

א. הא' קוטשר אומר דברים

לזכר אירינה גרבל ז"ל

באתי לספור לחברתנו היקרה, פרופ' אירינה גרבל ז"ל, שנפטרה לבית עולמה לפני שלושה שבועות, ואיני יודע, כיצד אצא כדי חובת קילוס אחרי מיטתה. שכן אם בחייה לא היינו רגילים לומר בפניה, וגם שלא בפניה, אלא מקצת שבחה, הלוא היום מצוים אנו להעלות במשך דקות ספורות את דמותה המופלאה בשלמותה, כדי להעריך את האבדה הגדולה שאבדה לנו לכולנו, לכל המסובים כאן, ועוד לרבים רבים אחרים, במותה של גרבל החוקרת, היהודייה, ואחרון אחרון – אירינה גרבל האדם.

סגולותיה כחוקרת מדהימות היו. לא בכדי הפליג בשבחה הבלשן היהודי הדגול רומן יעקובסון באומרו, שהיא מן החוקרים המעולים בתחום הפונטיקה והפונולוגיה של השפות השמיות, ואף העלה על נס את ההיקף הרחב של דעותיה ועניינה בתחום הבלשנות הכללית. ואכן, כדבריו של אחד מחבריה בירושלים, היה ניצוץ של גאונות שוכן במלומדת הזאת. לצערנו, על אף כל זאת, אנוסה הייתה לכלות את מיטב שנותיה ומיטב כוחותיה בעבודות חשובות אמנם כשלעצמן, היינו הוראת הלשון העברית והלשון הערבית, ובייחוד הוראת הלשון העברית הנכונה בבתי ספר תיכוניים ובסמינרים, שלגביה לא היו בחינת אבות מלאכות, כי אם תולדות של מקצועותיה העיקריים, מחקר העברית ומחקר השפות השמיות. רק אחרי שבמשך שלושים שנה עסקה בעבודה זרה למאווייה, זכתה לגאולתה. בסקרנו את תולדות חייה נבצר ממנו להבין, משום מה לא הגיעה למנוחה באוניברסיטה העברית, כדי לתת את כל חילה למחקר ולהוראה כאוות נפשה, אלא שנים מועטות בלבד, בשנותיה האחרונות בלבד. הן בימי עלומיה הצטיינה בידיעות רב-גוניות עד להדהים ובכישרון למחקר מקורי מרובה צדדים. העלמה הצעירה, ילידת מוסקבה, שעקרה בתום מלחמת העולם הראשונה מרוסיה לגרמניה, סיימה בארץ זרה לה את לימודיה מקץ שנים מועטות. ורמו לאישיותה הססגונית: היא זכתה בתואר דוקטור למשפטים. ומאלף עוד יותר לגבי אישיותה היהודית: נושא מחקרה יהודי היה, דיני מתנה במשפט העברי. ועבודה זו לא נעשתה בידי צעיר יהודי, שמילא כרסו בש"ס ופוסקים בישיבות מזרח אירופה, אלא בידי צעירה, שגדלה בבית ללא מסורת דתית יהודית, והיא אך בת עשרים ושתיים שנה. היא המשיכה ללמוד בברלין מדעי המזרח, ועל מידת הצלחתה יעיד הסיפור הבא: פרופ' ש"ד גויטיין, שנקלע בתור אורח לקורס לערבית מדוברת שבאוניברסיטת ברלין, פגש את המנוחה (לא הכיר אותה לפני הפגישה הזאת) כשהיא שולטת בערבית המדוברת הלכה למעשה, לרבות הגייה שמית משוכללת, עד כדי כך, שהוא סבור היה, שערבייה בת המזרח לפניו. היא סיימה את לימודיה בדוקטורט נוסף, שנושאו השפעות לועזיות על העברית של ימינו.

הן בעבודת הדוקטור שלה והן בעבודותיה שפרסמה מכאן ואילך ניכרים כבר הסממנים העיקריים של גרבל החוקרת, היינו אווץ שומעת: היא הייתה מוכשרת להפליא לתפוס גוונים ובני גוונים של הנייים וצלילים שונים, והדברים אמורים בתקופה, שראתה עדיין את הלשון ככלל, ואת חקר הלשון העברית בפרט, כלשון של אותיות מודפסות, ורק זעיר פה וזעיר שם הצליח חוקר להבקיע את מסך הנייר של האותיות האלה ולהגיע אל הצלילים החיים והרעננים גופם. ותעדנה עבודותיה המרובות שפרסמה בעיקר ב"לשונו" על בעיות דקדוקיות שונות, ובעיקר על הגיית עדות שונות, כגון של יהודי איראן. ספרה הגדול על מסורות העברית בפי יהודי אסיה או צפון אפריקה, שנמסר לפרסום למוסד מסוים, לצערנו שקע שם, ומי יודע אם ייגאל ומתי ייגאל. אך עדות נהדרת לכישרונה זה הריהו ספרה האחרון על הלשון הארמית של יהודי אורביג'אן. כאן קיימה במלוא מובן המלה "המתחיל במצווה אומרים לו גמור". היא שאספה את החומר מפי הדוברים, היא שרשמה אותו, היא שעיבדה אותו, וכך זיכתה אותנו בחיבור השלם המודרני הראשון של הניבים הארמיים המדוברים היום. לא כל פונטיקאי יודע לעבד את החומר שהוא אוסף בהתאם לדרישות האחרונות של המדע. אך היא מעולם לא נלאתה מללמוד מחדש לא רק לשונות שונות – ועוד ידובר בכך – אלא מה שקשה ביותר בעולמנו הבלשני, שבו עולות ויורדות תורות חדשות לבקרים, היא ניסתה לעקוב אחרי כל תמורה, שמא תתגלה השיטה המדעית המעולה, ושמא תוכל היא להפיק ממנה תועלת בשביל עבודותיה. ומאלף הוא, שימים מועטים לבד לפני מותה ביקשה מאת ד"ר עוזי אורנן, שיואיל להכניס אותה לתוך הטרכלין של תורה בלשנית חדשה – תורת הטראנספורמאציה.

אירינה גרבל אהבה אהבת נפש את היהדות, את יהודיה. היא חיבבה את העם לכל גוניה, וידעה להתחבב על בני מאה שערים מכאן ועל בני הרי כורדיסטן מכאן. היא אהבה את הלשון העברית, היא אהבה את המסורת היהודית, שאליה התקרבה בשנותיה האחרונות, והיא הקפידה, כנראה, על קריאת מקרא ותרנומו מדי שבוע, ותדיר הייתה רגילה לצטט פנינים מתוך פרשת השבוע, מתוך תרגום אונקלוס, ומתוך פרשני פרשת השבוע. שאלותיה למקורות מנהגים גרמו לא אחת מבוכה לחבריה, שלא כמותה, בני משפחות מסורתיות היו, אך קצרה ידם להבין הכול ולהסביר לה הכול.

על אישיותה ספק אם יש להאריך את הדיבור בסוד חכמים זה. כל מי שזכה לחטוף אתה שיחה קלה עמד מיד על מידותיה התרומיות. היא נהגה כבוד בחבריה במידה גדושה, ומעולם לא החזירה מידה כנגד מידה אפילו בעידנא דריתחא, במשא ומתן של הלכות הלשון העברית והבלשנות השמית. האמת הייתה נר רגליה, ומעולם לא הייתה אומרת קבלו דעתי, אלא להפך, היא הייתה עשויה לבטל את דעתה מפני דעת הזולת, אף אם לא היו כל טעמיו ונימוקיו נראים לה. ענותה גדולה הייתה לא רק במילי דעלמא, אלא אף במילי דהילכתא, והיא הגיעה לעתים עד לידי ביטול עצמי ממש. אך כל הסבור, כי נהגה כפי שנהגה בגלל יראת הכבוד שהייתה רוחשת לידיעותיהם של חבריה – ואכן הייתה רוחשת יראת כבוד לכל ידידיה – אינו אלא טועה. זכיתי ולמדתי תורה מפיה פעמיים בשבוע באוניברסיטה העברית, בקורס לטורקית ובקורס לארמית המדוברת של יהודי אורביג'אן. כאן, השנה הזאת נתגלתה אישיותה הנפלאה בכל הדרה. דבר שאיני צריך לומר הוא, כי עצם הלימוד מפיה היה בו משום תענוג ויצא מגדר הרגיל, שכן הוא היה חובק זרועות עולם הבלשנות. בשעה שלימדה טורקית, הייתה מחוורת לפניך סוגיות שונות בבלשנות הלשונית, שלהן זיקה כלשהי לטורקית: ניבים טורקיים שונים, שהייתה בקיאה בהם, כורדית שהורתה באוניברסיטה העברית, ערבית מדוברת וספרותית, ותדיר הייתה מסתייעת בידיעותיה בבלשנות הכללית, כגון בשפות סלאביות, בצרפתית וברומית. לא אחת היו ציטטות של משוררים רומיים, ולא רק רומיים, פורחות מפיה מכאן, ובית משירי רשב"ג מכאן. אף לא היה שיעור, שלא עלה בו זכר הלשון

העברית לכל תקופותיה. וידיעותיה אלה לא רכשה רק בימי עלומיה; נדהמתי ממש לשמוע דרך מקרה מפיה, שהיא החלה ללמוד הונגרית, והספיקה לקנות לה – ואני יכול להעיד על כך – ידיעות הנוגות ביותר בלשון קשה זו, וכן היה בדעתה להמשיך בלימודיה – והיא בת 65 שנים, במסגרת קורס אוניברסיטאי, שעתידי היה להינתן מפי אחד מחבריה בהשפעתה. וכמה הייתה מתביישת, לפי דבריה, שעדיין לא הספיקה ללמוד אמהרית.

אך חוויה הרבה יותר גדולה הייתה לי לראות את יחסה אל תלמידיה. קשה לצייר כאן, באיוו מידה כיבדה את ידיעותיהם, וכיצד התפלפלה אתם במשא ומתן הבלשנות, ועד מה שמחה, כשכילה לקבל את דעותיהם. לא אחת פתחה את תיאורה במלים "כפי שהוכיח חברנו (כלומר אחד התלמידים) פלוני בשיעור הקודם".

אך לא רק בבלשנות – שלכאורה ראתה בה עולם מלא ועולמה המלא – היה חפצה, ולא רק בתורתה הייתה הוגה. היא הייתה משכילה ספוגת תרבות בכל מלוא המלה. אהבתה למוסיקה הציקה לה בימי אבלה על אמה. המותר לה לשמוע מוסיקה בימי אבלה? הייתה שאלתה לאחד מידידיה. ושח לי פרופ' ליבוביץ, כי היא השכילה לתרגם מאמר של תומס מאן, מלאכת מחשבת, שקשה למצוא כמותה. ערירית התהלכה בתוכנו, הנפש היחידה שנפשה הייתה קשורה בה אהבה עזה – אמה – נפטרה לפני חדשים מספר. מותה דיכא אותה עד עפר, שוב, לא הייתה מוכשרת, לפי דבריה, לעבודה מדעית, ומי יודע, אם לא דיכאון זה החיש את הסתלקותה.

מבין ריסי עיניה ניכר היה כי אהבתה לתלמידים הייתה בה משום שמינית שבשמינית של רגשותיה האימהיים, שלא באו על סיפוקם הטבעי. בלא בנים הלכה, אך אהנונו נשמור את זכרה, ותהא נשמתה צרורה בצרור החיים.

ב. בהצבעה נבחר הא' יהודה בורלא לחבר-כבוד של האקדמיה.
בהצבעה נבחר הא' משה זיידל לחבר האקדמיה.
בהצבעה נבחרו לחברים יועצים של האקדמיה האדונים:
אהרן דותן,
אליעזר שמשון רוזנטל.

ג. הא' איתן: המילון אושר בישיבה ע' של המליאה, חוץ מערכים אחדים, שנדחו לבירור נוסף בוועדה. הוועדה דנה בערכים אלה ובכמה ערכים אחרים, שמצאה טעוניהם, והיא מציאה לאישור המליאה:

telecommunication(s)	קְשֵׁרֵי־רְחֵק
teleprinter	מִדְפֵּס־רְחֵק
telemetry	מְדִיט־רְחֵק
telephotography	צִלּוּם־רְחֵק
ripple	אֲדָנָה (במקום סֶלְסָלִים)
clipping, chopping (wave form)	קְטִימָה [לגבי צורת גל]
chopper disc (current or ray of light)	דִּסקָה קוֹטְעַת (זרם או קרן אור)
chopper	קוֹטֵעַ
clipped speech	דְּבוּר מְקֻטָּע

הא' ייבין: המונח סֶלְסָלִים נקבע ע"י ועד הלשון במילון למונחי הקדרות כמקביל ל-ripple האנגלי. מדוע פסלה הוועדה קביעה זו וקבעה אֲדָנָה ל-ripple?

הא' איתן: העניין נתברר בין שתי הוועדות. כאן אין מדובר על ripple שבמונחי הקדרות. באלקטרוניקה זוהי תופעה של רעש, ואך מקרה הוא שבאנגלית יש גם כאן ripple. לצערי, אין כאן היום איש מחברי הוועדה, שיכול להסביר זאת באופן מדויק יותר.

הא' ייבין: אינני מבין, מדוע עלינו לשנות את החלטותינו. אינני לא בעד סֶלְסָלִים ולא בעד אֶדְוָה, אלא אני רוצה שלא נשנה את החלטותינו מדי פעם בפעם.

הא' טור-סיני: נוציא אפוא את המונח מן הדיון היום, ולא נדפיס מונח זה, עד שיידון שנית. הא' שירמן: המונח האחרון ברשימה, "דיבור מקוטע" כתרגום לאנגלית clipped speech. לפי הבנתי clipped speech אינו דיבור מקוטע, אלא קטע של דיבור.

הא' איתן: למונח שלפני כן נקבע קוֹטֵעַ, והעניין אחר לגמרי. שונה שימושו של פועל "קטע" בבניין הקל מבבניין פֶּעַל. כאן הכוונה לדיבור הנשמע במקוטע בשל הפרעות בטלפון, כשחלק מן המלים לא נשמע.

הא' טור-סיני: כבר דנו המומחים בדבר והחליטו על העניין המקצועי. אנו נדרשים לקבוע, אם זו עברית טובה. מצד העברית אין כל התנגדות למונח "דיבור מקוטע".

הא' גרינברג מציע: דְבוּר מְגֻמָּם.

הא' טור-סיני: זוהי הצעה חדשה שלא הובאה עד עתה לפני הוועדה. אני מבין "דיבור מגומגם", אבל אינני מבין "דיבור מגומגם".

הא' בן-חיים: "מגומגם" פירושו חֲתוּךְ. אולי נוציא גם מונח זה מכלל ההצבעה.

הא' מלצר: אני מציע שנצביע על כל הרשימה, לרבות אֶדְוָה.

הא' ריבלין: בוועדה ישבו חברי האקדמיה, והם החליטו לקבוע אֶדְוָה ל-ripple, ולא סֶלְסָלִים, ועלינו לסמוך עליהם. לפרופ' ייבין תינתן אינפורמציה על הדיון בוועדה, ואין צורך להביא את הדבר לדיון במליאה שנית.

הא' ייבין: אני מתנגד לביטול החלטת האקדמיה. פעם אנו מתרגמים ripple כך, ופעם אחרת.

הא' איתן: עד כמה שאני יודע, אין האקדמיה מחליטה על תרגום מלים אנגליות. האקדמיה מחליטה על מלים עבריות למושגים. וכבר אמרתי, שאלה הם שני עניינים שונים זה מזה.

הא' בן-חיים: עד שתתכנס המליאה שנית, יש מקום לבוא אל הוועדה ולשאול את דעתה. אני מציע אפוא לאשר את הרשימה, ואותם מונחים שהם בספק יובאו שנית לוועדה.

בהצבעה אושרו המילואים למילון למונחי הרדיו (חוץ מן אֶדְוָה, דְבוּר מְקֻטֵּעַ).
בהצבעה אושר המילון למונחי הרדיו.

ד. הא' איתן: המילון למונחי המטיאורולוגיה נדון ואושר בישיבה ע"א של המליאה (כ"ח בכסליו תשכ"ז), אבל ערך אחד מתוכו נדחה לעיון נוסף, והוא:
shower — averse — Schauer

הוועדה חורה ודנה בדבר לאור ההצעות והדעות, שנשמעו בישיבה הנ"ל, והיא מציעה למליאת האקדמיה לאשר את המלה, שהציע נשיא האקדמיה בישיבה ע"ב: מְטָר, מ"ר מְטָרִים.

הכוונה לגשם הקצר והעז, שלדעת בעלי המקצוע הוא זקוק למונח מיוחד, להבדיל מ"גשם" סתם. ההצעה באה במקום הביטוי, הנשמע כיום ברדיו "מְטָרֹת (פזורים)". אם תתקבל ההצעה, ייאמר מעתה "מְטָרִים פזורים".

הא' בן-חיים: אנשי המקצוע רצו להבחין בין גֶשֶׁם ובין מְטָר. הם קראו ל-shower מְטָר. באקדמיה התנגדו לכך חברים בטענה, שהחלטה כזאת תוציא את המלה הכללית מְטָר ממשמעותה הכללית ותייחד אותה לסוג מסוים של גשם. אנשי המטאורולוגיה טענו, שזהו הגשם האופייני לארץ-ישראל, ולכן ייחדו לו מְטָר. כדי לקיים את השורש מטר, ושלא להוציא עם זאת את המלה הכללית מן השימוש, הציע פרופ' טור-סיני מְטָר.

הא' בן-נון: במושג shower יש משהו מן העז והפתאומי. דומני, שהמְטָרֹת הפזורים כאן בארץ לא תמיד הם עזים. כאן יורד גשם קל.

הא' בן-חיים: האופייני להם הוא שהם מרוכזים במקום אחד ונמשכים זמן קצר. בהצבעה נתקבל המונח מְטָר ל-shower.

ה. הא' איתן: הודעת הסיכום של רשימת מונחי הניקוח ושלחה לחברי האקדמיה בניסן תשכ"ה, ונתקבלו הערות עליה מאת האדונים נ' ברגרין וע' איתן. ועדת האיורים מטעם הוועדה המרכזית למונחי הטכניקה דנה בהערות וברשימה כולה, והיא מביאה אותה לאישור המליאה בשינויים אלה:

במקום מערכת דו-מאספית double-main system נקבע מערכת מאַסְפִים			
נְקוּ (שם כולל לקו ניקוח)	drain	"	קו ניקוח, נְקוּ
תת-מאסף	sub-main	"	בן-מאסף (מ"ר בני-מאספים)
נְקוּ (תת-סעיף)	sub-lateral	"	בן-סעיף (מ"ר בני-סעיפים)
היקוות שלוליות	ponding	"	היקוות בשלוליות

הא' ייבין: הוועדה מציעה "בן-מאסף" במקום "תת-מאסף". אינני רוצה, שבמילונים שונים תהיינה החלטות שונות. אי אפשר להחליט על כך על רגל אחת. יש לבדוק במילונים אחרים, אם גם שם תוקן. אם לא – למה נעשה פה את ההבדל?

הא' בן-חיים: אין אנו מתרגמים את המונחים שבאנגלית. אנו קובעים מונחים בעברית. יש לנו בעברית "פטיש" ו-"בן-פטיש".

הא' ייבין: אינני מדבר על תרגום, אני מדבר על עיקרון. אם החלטנו "בן", צריך שיהיה כך בכל מקום, ואם "תת" – צריך שיהא "תת" בכל מקום.

הא' אורבך: אינני מבין, איזה עיקרון הוא זה. האם נכניס את כל הלשון במיטת סדום אחת? יכול להיות שבמילון אחד יהיה "בן", ובמילון אחר יהיה "תת". "תת-שר" כבר נתקבל, ולא יתנו במקום תת-שר "בן-שר".

[הא' טור-סיני יוצא; הא' בן-חיים יור.]

הא' איתן: הוועדה הייתה סבורה, ש"תת" נכון יותר, כשמדובר על דבר הנתון תחת דבר אחר. ואפשר לומר, שאפילו ה"תת-שר" כפוף לשר. הדבר המובא לפנינו הוא אחר. כאן זה עניין של חלוקה, של הסתעפות. מצינור גדול, הנקרא "מאסף", מסתעפים צינורות אחרים. באנגלית נקרא הגדול main והקטנים יותר sub-main. אין כאן אפוא עניין של מעלה ומטה.

הא' אברמסון: יש "שורא" ו"בר שורא".

הא' מלצר: "בן" זה פיוטי מאוד. אני מציע לא "בן" ולא "בת" ולא "תת", אלא "סעיף משנה", "מאסף משנה".

הא' איתן: "משנה" בא באותה רשימה בהרבה מקומות בשימוש אחר לגמרי.

הא' בן-חיים: היה ערעור רק על המונח "בן-מאסף".

בעד המונח "בן מאסף" הצביעו - 12

נגדו - 2

נתקבל: בן מאסף.

הא' אורבך: מהי הצורה נקו? הרי זה משקל נפח, נגב וכו'! האם זה קו ניקוז?

הא' מלצר: למה לא בשני קמצים, נקו?

הא' בן-חיים: אני מציע רק קו נקוז.

הא' איתן: בוועדה אמרתי מה שאמר כאן פרופ' אורבך. ומכיוון שבטכניון מקובל נקו החליטה הוועדה להציע גם קו נקוז וגם נקו. לדעתי די בקו ניקוז.

הא' אברמסון: נקו טוב יותר.

הא' בן-גון: אני חושב שיותר לנו לבטל את נקו, ולהחליט על קו ניקוז בלבד.

הצבעה: בעד קו נקוז - 12

בעד שניהם: קו נקוז, נקו - לא הצביע איש

נגד - אין

נתקבל: קו נקוז.

בהצבעה אושרה רשימת מונחי הניקוז.

ו. הא' בן-חיים: בין התיקונים שנעשו בתקנון פרס זאלצמאן נעשה תיקון אחד ענייני. מר זאלצמאן חשש, שאם לא יימצא חתן לפרס שהוכרו עליו במשך חמש שנים, יהיה הכסף של אותו פרס מונח ללא שימוש. המנהלה מביאה לפני מליאת האקדמיה את הצעתו, שאם יקרה שלא ניתן הפרס במשך חמש שנים, תעניק האקדמיה פרס כבוד לאיש בעל זכויות גדולות בלשון העברית או בספרות העברית.

הא' עגנון: אני מציע, שאותו פרס יינתן על ספר שיצא.

הא' מלצר: אם זהו פרס כבוד הניתן לאדם בעל זכויות יוצאות מן הכלל, מן הראוי שיהא שונה מן הפרס הרגיל בגודלו.

הא' בן-חיים: עלינו להצביע על ההצעה, שפרס זה יהא סכומו גדול מן הפרס השנתי הרגיל, כמוכן, אם במשך חמש שנים לא יינתן הפרס.

1. הרשימה מתפרסמת בראש כרך זה, עמ' 9.

הא' בן-גון: לא, השאלה היא זו: נניח, כי בתשכ"ו לא ניתן הפרס, בתשכ"ז ניתן, וכן בשנים שאחר כך, ופרס תשכ"ו נשאר מונח בקופסה חמש שנים. מה ייעשה בו?

הא' בלאו: הכוונה היא, שבמשך חמש שנים לא ניתן פרס בכלל.

הא' בן-חיים: אם לא ניתן הפרס במשך חמש שנים, יינתן לבצל זכויות גדולות פרס שונה בגודלו, ועוד שינויים אחרים.

הא' מדן: אין כאן סכום מספיק לפרס שונה בגודלו. בתיקון שבתקנון מדובר על כך, שפרס של שנה מסוימת לא ניתן; לפי התקנון הוכרז פרס זה שנית לאחר שנתיים – מלבד הפרס הרגיל של אותה שנה – ואם שוב לא ניתן, והוצע בשלישית כפרס "מפעל מחקר", ושוב לא ניתן, ועברו חמש שנים מתאריכו הראשון, למשל תשכ"ד, הרי שיש לתת בשנת תשכ"ט את סכום פרס תשכ"ד לסופר בעל זכויות. מדובר אפוא בסכום פרס מסוים של שנה מסוימת ולא בצירוף של חמישה סכומים. סכום של שלושת אלפי ל"י שהוכרו, נשאר סכום של שלושת אלפי ל"י ולא יותר.

הא' בן-מנחם: על הסכום הזה של שלושת אלפים לירות תיתוסף במשך חמש שנים גם ריבית וגם הריבית דריבית, וכך יהא הסכום יותר גדול משל הפרס הרגיל.

הא' מלצר: אם לא ניתן הפרס במשך חמש שנים, סימן שלא היה למי לתת, ויש לתת שני פרסים של כבוד, לאיש בעל זכויות בלשון העברית ולסופר.

הא' סדן: רבותי, אני התנדתי לסעיף הזה בוועדה. אני רוצה להזכיר לעצמנו, שמראשית הפרס ביקש מר זאלצמאן באמת פרס ספרותי, ואני אמרתי שלא נכניס את עצמנו לעניין הזה. חברי האקדמיה אינם זכאים – לפי התקנון – לקבל פרס. ושאלת שאלה: היכן נמצאים בעלי זכות ללשון, הראויים לקבל פרס, ואנו הונחנו אותם ולא בחרנו אותם לאקדמיה?

הא' בן-גון: השאלה שעורר מר סדן היא שאלה רצינית. אינני יודע, אם עלינו לדון רק בנוסח הדברים, או בסיטואציה מסוימת, אשר תתהווה או עשויה להתהוות. נניח, שבשנה מסוימת לא יחולק הפרס, ואותו הפרס יגיע לידי חלוקה, כפי שהסביר הא' מדן, במשך חמש שנים, ויישאר בתוספת ריבית. בשנה שלאחריה ושל אחר אחריה יחולק פרס וימצא את דורשו. מכל מקום אין לחזות כאן מראש צירוף של חמש שנים, של חמישה פרסים ביחד, של חמש שנים. עלינו לדון בפרס של שנה אחת, של כל שנה לעצמה. פרס זה, אם לא יבוא לידי חלוקה במשך חמש שנים – יימסר כפי שאמרנו. והוא הדין בפרס של כל שנה ושנה לעצמה. אם יחולק יחולק, ואם לא – יינתן שוב כפרס כבוד.

הא' בן-חיים: תיאורטית לא רגילים לחשוב, שבמשך 5 שנים לא יינתן פרס ולא תימצא שום עבודה הראויה לפרס ויצטבר סכום כסף, שלא חולק. מר זאלצמאן, שהוא בעל הפרס, חושב, שבמקרה כזה צריך להנות חוקר או סופר במקום שהכסף יצטבר, ואיש לא יזכה בו. העיקר, לדעת, שמישהו יזכה במקרה כזה בפרס כבוד. השאלה היא, שאם במשך חמש שנים לא נמצא ראוי לא לפרס מחקר, ולא לפרס מפעל מחקר, ויש כסף – למה לא תוכל האקדמיה להשתמש בכסף זה ולהנות בו סופר או חוקר בפרס כבוד? כאן מדובר על פרס מיוחד, שעליו אפילו לא חל אותו סייג בתקנון, שחבר אקדמיה אינו יכול להיות מועמד לקבלו. אפשר לדון בזה. עכשיו השאלה הייתה, האם האקדמיה תסכים להצעתו של זאלצמאן, אם אמנם ייוצר מצב כזה, שבמשך חמש שנים לא יהיה אדם שיקבל את הפרס. ההצעה היא, כאמור – שהסכום יינתן כפרס כבוד.

אני רוצה לומר עוד משהו: כדי למנוע הצטברות כסף מתוך העבודה, שאף עבודה אחת לא זכתה בפרס, ובכל זאת מדובר על עבודה שהיא טובה, תוכל האקדמיה להכניס אותה במסגרת פרס למפעל מחקרי. גם זה תיקון. למעשה נעשה כל ניסיון, שלא יישאר בידי האקדמיה כל כסף שלא תוציא אותו. ואם יקרה – הרי זה רק מקרה קיצוני. וגם המנהלה הסכימה לכך.

הא' מלצר: כמה כסף יימצא מקץ חמש שנים?

הא' אורבך: לא נוכל לומר, שכעבור חמש שנים ישתמשו בכל הקרן למתן פרס. מה שהוצע היה, שאם יש פרס מיוחד – שיהא סכימו גדול יותר משל הפרס הרגיל, ואין צורך להתווכח מה יהיה הסכום. כמוכן, במקרה זה אין לקבוע סייג, שאין חבר האקדמיה יכול לזכות בו. במקרה מעין זה, שאיננו שכיה, צריך שהפרס יהיה מכובד יותר, וייתן רק לאיש אחד, ולא יתחלק לשניים.

הא' בן-מנחם: הפרס הזה הוא סכום, שהא' זאלצמאן העמיד מקרן קיימת, הנותנת בכל שנה שלושת אלפים לירות ישראליות, שהן אלף דולר. ניתן לחשוב, שבדרך כלל יימצא בכל שנה חתן פרס. ואם גם לא יימצא בשנה אחת מועמד מתאים, יישאר הסכום הזה לבדו – בלי קשר עם הפרסים האחרים – למשך חמש שנים, ואז תחול עליו התקנה הזאת, לאחר שנוספה לו ריבית דריבית.

הא' מלצר: דווקא בפרס זה יש לקבוע במפורש, שחברי האקדמיה אינם זכאים לקבלו שמא ייחדו, שבמכוון נפסלו המועמדים, כדי שיישאר הפרס לחברי האקדמיה.

הא' בלאו: אחרי הדיון כאן חייבת האקדמיה לאשר את התיקון, בהתחשב עם בקשתו של מר זאלצמאן.

הא' בן-חיים: על המליאה לאשר קודם לכן שני דברים: ראשית, שהפרס המיוחד סכימו יהיה גדול יותר, ושנית, שגם חברי האקדמיה זכאים לקבלו.

הא' בלאו: אינני מבין, איך האקדמיה יכולה להחליט על סכום הפרס. הלא הפרס ניתן מתוך קרן מסוימת?

בהצבעה אושר התיקון המוצע לתקנון פרס זאלצמאן.

ז. הא' בן-חיים: לרגל יום הולדתו של מר ש"ז זאלצמאן (כ"ד בסיוון) מודיעה האקדמיה על פרס זאלצמאן תשכ"ז (על פרס זה הוכרו לראשונה בסוף תשכ"ה):
האקדמיה ללשון העברית מכריזה בזה על פרס זאלצמאן לשנת תשכ"ז בסך 3,000 ל"י.

הפרס יינתן על הטוב שבמחקרים שייכתבו על הנושא:

“דעותיהם של סופרי ההשכלה (עד שנת תרמ"א) על הלשון העברית ודרכיהם בהרחבתה ובחידושה”. (הרשות נתונה לבחור במפעלי ספרות, בכתבי-עת ובקבוצות אישים, הנראים לכותב כמייצגי התקופה).

המחקר לא יהא פחות משני גיליונות דפוס של 24,000 סימני דפוס בכל גיליון. המחקרים יוגשו בכתב מכונה ובארבעה עותקים. על גוף החיבור לא יציין המחבר את שמו, אלא פסוק או מימרה וכיו"ב, ויצרף מעטפה סגורה, ובה

הפסוק או המימרה, ועל ידם שם המחבר ומענו. כל דבר אחר, העשוי לגלות את שם מחבר המחקר, פוסלו מהתחרות. המשתתפים בתחרות מתבקשים לשלוח את מחקרם אל האקדמיה ללשון העברית, ת"ד 1033, ירושלים, לא יאוחר מיום א' במנחם אב תשכ"ז (1967).

ח. הא' בן-חיים: אנו עומדים בדיון נוסף בפרק השני של כללים בנטיית השם. בישיבה ע"ב של המליאה הוחלט, שהשם אוו לא ינוקד בפתח אלא בקמץ, אָוּ, והקמץ לא יתקיים בנטייה: אָוּי, אָוּיִם. דברים המובאים אל המליאה כהצעה מטעם הוועדה באים בדרך כלל לא מתוך ראיית הפרט בלבד, אלא מתוך ראיית כללותו של החומר, וכך תלויה החלטה אחת בחברתה. כשאנו באים ומשנים החלטה אחת, הרי זה כנטיילת אבן אחת מתוך החומה כולה. לגבי המלה אוו נתונות שלוש אפשרויות: בקמץ מתקיים, בקמץ משתנה, בפתח וז"ן דגושה (בנטייה). במליאה נתקבלה החלטה בקמץ שאינו מתקיים. שכחנו באותו רגע, שב"אוו" תלוי גם ברוז. "ברוז" במקורות נכתב גם בתיבה אחת, גם בשתי תיבות. אילו ניקדנו את ו"ו שבשם "אוו" בדגש, היה עלינו לומר בְּרוּזִים, כפי שבאמת נקבע בשעתו ע"י ועד הלשון. עכשיו, משניקדנו אָוּ, אנו חייבים לקבוע התאמה בין אוו ובין ברוז. לאחר שהוחלט במליאה מה שהוחלט, שבה הוועדה ודנה בדבר, והרי סיכום דבריה:

הוועדה לדקדוק (עניינים שיטתיים) התכנסה ב' באדר תשכ"ו, כדי לקבוע סופית את הנוסח של כללי הפתח לאחר הדיון במליאה.

בשעת הדיון בוועדה עלתה שוב שאלת ניקוד המלה אוו. המליאה החליטה, כזכור, לנקד אָוּ בוי"ו קמוצה, וניקוד זה יש בו כדי לנתק את היחס בינה לבין ברוז, שמבחינת גורונה הריהי קשורה ל"אָוּ", ובמקורות היא אף נכתבת בשתי מלים, "בר-אוו", ואף בתודעת הלשון החיה קשורות הן שתי המלים זו בזו (המליאה אישרה ניקוד השם "ברוז": בְּרוּז, בְּרוּזִים).

ועד הלשון ניקד במילון למונחי המטבח אָוּ, וכיוצא בו בְּרוּז. ניקוד זה לא נראה לוועדת הדקדוק משתי סיבות: א. אין בְּרוּז עשויה להשתנות לקמץ (שהוא דין הנטייה של בְּרוּז בהוראת נקי), ב. הצורה בְּרוּז לא נקלטה בפי העם. משתי סיבות אלה ראתה הוועדה לשנות את הניקוד, כפי שהביאה אותו בהודעת הסיכום (אָוּ, אָוּיִם; בְּרוּז, בְּרוּזִים). בעקבות ההחלטה במליאה פונה הוועדה אל החברים בבקשה, שיביעו את דעתם על ניקוד אוו בנתינת הדעת על בְּרוּז אוו ברוז.

הבכירה ששקלה הוועדה היא:

א. לקיים את החלטת המליאה לנקד אָוּ בקמץ ולשנות בעקבותיו את ניקוד המלה בְּרוּז, אף היא בקמץ.

ב. במליאה הוחלט שהקמץ של אָוּ יתבטל בנטייה. אילו הוחלט על קמץ מתקיים בשם אוו, היה מתחייב מכאן, שגם הקמץ של ברוז יהיה קיים בנטייה (בְּרוּזִים). צורה זו של בְּרוּז הייתה עשויה לעמוד בודדה במערכת המשקלים של השם, ואילו אָוּ בקמץ שאינו קיים, יש לו דוגמה בלשון, כגון פְּתָבִי, פְּרִטִי ודומיהן.

ג. לשוב אל הצעת הוועדה ולנקד את שתי המלים בפתח (אָוּ, אָוּיִם; בְּרוּז, בְּרוּזִים) – דוגמת אָנָּה, אָנָּסִים.

דעת הוועדה להציע אפוא תיקון להחלטת המליאה, והיא מבקשת מן החברים, שיורילו להביא את חוות דעתם במכתב למזכירות לפני ישיבת המליאה הקרובה.

הא' מדן: מה הראיה מן פְּתָבִי, פְּרִטִי? פְּתָבִי נקבע כיוצא מן הכלל בשמות במשקל פְּעַל, ואילו לגבי פְּרִט הוחלט בפירושו פְּרִטִי, ולא פְּרִטִי, קמץ מתקיים.

הא' שבטיאל: יש בְּרַנֵּשׁ מִן אָנֶשׁ. בְּרַנֵּשׁ מְקוּבֵּל לְנֶקֶד בְּקִמָּץ. וּבִנְטִייה בְּרַנֵּשׁי, בְּרַנֵּשׁייהם. אם כן יש לנו משקל כזה.

הא' בן-חיים: לפנינו עתה להצבעה שלוש הצעות:

- אָו, אָוִייהם – בְּרַו, בְּרַוִייהם (כהצעתה הראשונה של הוועדה)
- אָו, אָוִייהם – בְּרַו, בְּרַוִייהם (כהצעת הברירה של הוועדה)
- אָו, אָוִייהם – בְּרַו, בְּרַוִייהם

הא' בן-נון: אחזור על הערתי שהעירותי בדיון הקודם: לא נוח שניצור כאן משקל פֶּעַל שלא בקיום הקמץ, לאחר שהחלטנו אחת ולתמיד שבמשקל פֶּעַל יישאר הקמץ קיים. ומאחר שעומדת עכשיו השאלה לדיון מחדש, אני חוזר ומעיר את ההערה הזאת. יתקיים הקמץ, ונישאר נאמנים למשקל פֶּעַל. וזה יהלום גם את הסברתו של הא' שבטיאל.

הא' אורבך: אני מציע שנצביע עכשיו על פתח או קמץ, ורק אם יוחלט על קמץ, יהיה מקום להצעה של הא' שבטיאל ובן-נון, ולדיון בקיומו של הקמץ, ונחליט אם לקיים את הקמץ בנטייה או לא.

הא' מדן: אי אפשר להצביע בדרך זו. כל זמן שאיני יודע, מה גורלו של קמץ זה, איני יכול להצביע בעדו. אם אני רוצה בקמץ קיים, הרי שמוכן אני להשלים בדוחק עם הפתח, ולא עם קמץ משתנה. יש להצביע על כל אחד משלוש ההצעות בנפרד, ואין לכרוך שתיים יחד.

הא' איתן: השאלה היא, אם אנו רוצים שייאמר בְּרַוִייהם בו"ו שוואית או בו"ו בתנועת a.

הצבעה: בעד אָו, בְּרַו בקמץ משתנה בנטייה – 4

בעד אָו, בְּרַו בפתח ודגש – 4

בעד אָו, בְּרַו בקמץ מתקיים בנטייה – 12

הוחלט: אָו, אָוִים, אָוִייהם

בְּרַו, בְּרַוִים, בְּרַוִייהם.

אושרו כללי הפתח בנטיית השם¹.

הישיבה השבעים וחמש

ביום הרביעי, י"א בתמוז תשכ"ו, בשעות 2.30–5.45 אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים הנוכחים: החברים האדונים אברמסון, אורבך, בלאו, בן-חיים, בן-נון, ברנרין, גרינברג, זידל, טור-סיני, מלמד, קוטר, רבין, ריבלין, שירמן, שלי. החברים היועצים האדונים דותן, לייבל, מלצר, קרוא, רוטנל. המנהל האמרכלי הא' בן-מנחם. חברי המזכירות: הגב' בהט, גרשטר, וקלאר והאדונים איתן, אמיר, אסטרקן, מדן.

אורח: הא' אופנברך, חבר הוועדה למונחי הצילום.

הצטרפו על היעדרם: האדונים ייבין, סדן, פּרֶץ, שבטיאל.

האדונים אירמאי, אפרת, בנעט, הלקין, מורג ושלונסקי בחו"ל.